BAVĀRIJAS LATVIEŠU VĒSTNESIS

LATVIAN NEWS BULLETIN IN BAVARIA

Authorized by Military Government, DISCC QK. — 2870

Redakcija — Editorial Office: Herzog-Rudolf-Str. 49, Munich

Iznāk reizi nedēlā — Published weekly

Nr. 7 | 1945. g. 29. septembrī | Minchenē

Tā diena nāks

Ja tu esi bijis pietiekami stiprs, lai pāraugtu sevi un savu nespēku, tad esi cienīgs nest latvieša vārdu. Tad uzņemies ar mierīgu prātu likteņa uzlikto nastu un nes to klusēdams. Šis laiks nav vaimanu un skaļu vārdu laiks. Nāves un iznīcības priekšā apklust visa skaļā runāšana. Tas, kas, varoņa upuri uzskatot, neslēdz savu muti ar godbijību, ir vieglo ceļu staigātājs, kas pats līdz varonībai nekad nepacelsies. Latviešu tauta šobrīd ir viens vienīgs upuru lauks. Tāpēc dzīvajiem šis laiks ir godbijības un galvas noliekšanas laiks, un mūsu labākie vārdi ir mūsu klusēšana. Nāks diena, kad Dievs mūs atkal aicinās runāt. Un latviešu tauta tad teiks pasaulei tos vārdus, kas būs nobrieduši viņas dvēselē nāves klusumā un iznīcības draudos.

Tu, bēgļu māte, kas no visiem saviem auklējumiem tikai pašu jaunāko atvasi esi spējusi atraut iznīcībai, tu iznes savas tautas likteņa smagāko daļu. Dēls tev palika Kurzemes kauju grāvjos, meitu apraka Berlīnes drupas. Svešā zemē tu nes pastarīti uz rokām, sedz to ar savas miesas siltumu un domā sevī dzejnieka vārdiem: „Gan es tevi izauklēšu." Tev nav kam šobrīd sūdzēties un stāstīt savu bēdu stāstu. Pasaulei nav dzirdīgas ausis sāpju un posta uzklausīšanai. Pasaule ir aizņemta ar acumirkļa gavilēm un ikdienas lietām, tevi tā nesapratīs vai pārpratīs. Tāpēc tu ej savu smago ceļu klusēdama, un vēl dzīvai esot, ap tavu galvu sāk starot svētas varonības spožums. Dievs zina, ka tu spēsi ne tikai savu pastarīti izauklēt, bet vel daudz ko vairāk. Tu iznēsāsi un izauklēsi arī Latvijas nākamo audzi, un uz savām rokām vēl augstu celsi Latvijas rītdienu.

Jūs, labākie latviešu dēli, kas bez apdoma metāt savas karstās dzīvības tēvzemes upuŗu ugunīs, un no kuŗiem tikai mazai daļai vēl atspīd virszemes saule, jūs sagaidat šīs dienas, tērpušies cildenā klusēšanā. Jūsu vārdi bija jūsu cīņa. Jūs teicāt, ko gribējāt, tad, kad skrējāties ar nāvi un likteni. Kēniškīgs lepnums un slava atmirdz jūsu klusēšanā, un kā netīrs ūdens gar jūsu kājām aiztek daža apmulsuša tautas brāļa palas. Jūsu cīņai nevajaga vairs ne cildinājuma, ne aizstāvības. Lai spriež par jums tie, kas paši ir bijuši upuŗos līdzīgi. Vēsture reiz pratīs novērtēt jūsu upurus, un vai jūs nemanat jau zelta spožumu nometamies sev uz vaiga no tā goda vainaga, kas jūsu galvām tiek darināts? Bet nāks diena, kad jūs atkal runāsit, un sīkie spriedēji tad stāvēs klusu jūsu priekšā.

Jūs, sirmie tēvi, kam nav vairs ne savas mājas, ne sava arkla. Savus mīļos jūs guldījāt svešumā un ceļa malā, un jums vairs nav ko zaudēt. Jūs varat tikai vēl pastāvēt savā ticībā tai dienai, kuŗas nākšanu apliecina jūsu godbijīgā un pasaulīgā klusēšana.

Un jūs, visi tūkstoši un atkal tūkstoši, kuŗu lielākais dārgums šobrīd ir sirdīs nestais Latvijas vārds. Tā dēļ jūs esat bijuši un būsit gatavi vienmēr kāpt katrā mocekļu sārtā un iziet cauri visām pārbaudījumu ugunīm. Jūs īgni novēršaties no tiem, kas šobrīd pašgudri spriedelē par valsts formu, paši savā apmulsumā jau pazaudējuši šīs formas dzīvo saturu. Jums nav pa ceļam ar tiem, kas ir norūpējušies par tik tālu un sīku lietu, kā rezervēt sev goda vietas pie nākamības galdiem. Nāks Latvijas diena, un nāks citi darītāji. Šīsdienas spriedēju un tiesātāju nebūs viņu vidū, jo savā tērzēšanā viņi jau ir atseguši savas dvēseles nabadzību un neticību.

Kur ir šodien tas pārgudrais, kam būtu drosme pamācīt varoņus, kas savu dzīvi jau piepildījuši, un teikt, kā vajadzēja darīt un kā nē? Kā sauc to vīru, kas grib stāstīt ābeces gudrības visas nelaimes pārcietušai latviešu tautai? Ja kāds tāds atrodas, tad zinat, ka viņa vārds ir ģekis, un aiz savas runāšanas viņš slēpj savu vājumu vai kaunu.

Latvija piedzims taisni tāda, kādu to visi nešaubīgie savos sapņos ir izauklējuši un kādu to tajā brīdī noteiks cilvēces neapklusināmā taisnības un brīvības balss.

Dievs ir devis mums laiku šo grūto dienu klusēšanā gatavot savas dvēseles lielajai nākotnes dienai. Viss, ko viens brālis šobrīd var teikt otram, ir tāds, ko abi jau iepriekš zinājuši. Bet tas, ko

Daži tiesību jautājumi

1. Bezpavalstnieks ir persona, kuŗai tiesiski vai faktiski trūkst jebkādas valdības aizstāvības.

2. Pārvietota persona (DP, t. i. „displaced person") ir civīliedzīvotājs, kas kaŗa apstākļu dēļ atrodas ārpus savas zemes nacionālām robežām un kas vēlas, bet nespēj atgriezties mājās bez palīdzības.

3. Katra Vienoto nāciju tautietis, kas neizsaka vēlēšanos atgriezties savā dzimtā zemē, n a v pārvietota persona un ar viņu nav jāapietas kā ar DP. Tādu personu nevar spiest ar varu atgriezties dzimtenē.

4. Kas ir Vienoto un Sabiedroto nāciju DP, to nosaka Militārās valdības likumi un rīkojumi.

5. Saskaņā ar 1945. g. pavasarī noslēgto Leipcīgas - Halles repatriācijas līgumu, pret viņu gribu nav repatriējamas šādu personu katēgorijas:

a. personas, kuŗu dzimtene 1939. g. 2. sept. atradās ārpus Padomju Savienības robežām, tātad , poļi, lietuvieši, latvieši, igauņi, Besarābijas rumāņi un Polijas ukraiņi;

b. personas, kas netika pārvietotas kaŗa apstākļu dēļ, t. i., kuŗu pastāvīgā dzīves vieta pirms 1945. g. 11. jūnija atradās ārpus Padomju Savienības robežām;

c. sievietes, kas noslēgušas laulību ar „a" un „b" punktā minētām personām.

6. Neatkarīgi no viņu gribas jāatgriežas personām, kas pārvietotas pēc 1941. g. 11. jūnija, ja viņu dzimtene 1939. g. 2. sept. ietilpa Padomju Savienības robežās, piemēram, Padomju Ukrainas pilsoņiem, kas atrodas Vācijā.

7. Pēc 1945. g. 22. augusta rīkojuma bezpavalstniekiem un nerepatriējamām personām jāsniedz tā pati palīdzība kā Vienoto nāciju pārvietotām personām. Cik ātri vien iespējams, šīs personas novietos īpašos pulcināšanas centros, kuŗus apgādās seviškas UNRRA's komandas.

8. Šiem centriem var arī nebūt nometnes (piemēram, franču okupācijas joslā) vai sabiedriskas ēkas, bet šai nolūkā var pārņemt privātus namu blokus vai pilsētu kvartālus, ko vieno tikai kopējs birojs.

9. Ārpus nometnēm pārvietotas personas var dzīvot, ja tās izpilda 1945. g. 1. augusta pavēles noteikumus (sk. Bavārijas Latviešu Vēstneša 2. n-ru). Tās sańems tikai vācu pārtikas devas.

10. Pēc UNRRA's 1944. g. 18. nov. 39. pavēles, tāda pat palīdzība, kādu sańem Vienoto nāciju pārvietotās personas, jāsniedz arī neitrālām pārvietotām personām, bezpavalstniekiem un personām, kas vajātas savas rases, reliģijas vai Vienotām nācijām labvēlīgas aktivitātes dēļ, ja zināms, ka šīs personas bijušas lojālas pret Sabiedrotiem.

viņi gribētu teikt, pagaidām glabājams klusēšanas godbijībā, jo Latvijas stunda vēl nav situsi. Taču pats Dievs, kas šodien mūs tik smagi pārbauda, iečukstēs mums ausīs šis stundas tuvošanos. Un tad tu, mans brāli, teiksi vienu vārdu, un es teikšu otru vārdu, un tā būs mūsu jaunās dienas jaunā valoda. Tā pieškirs jēgu tavām ciešanām tu, bēgļu māte, tēvzemes kareivi, un jums visiem pārbaudītajiem, izmisušajiem un nešaubīgajiem.

Bet šobrīd lai glabājam mūsu jaunās dienas vārdus vēl dziļi zem siržu pelniem un jūtamies spēcīgi un vienoti postā un nelaimē, šādu kopēju brīnišķu noslēpumu nesdami. *Jānis Andrups*

Mūsu pārstāvji Latviešu Padomē

Bavārijas latviešu pārstāvji 17. sept. Minchenē par Latviešu Padomes locekļiem, kas ievēlēs latviešu bēgļu vadību - pastāvīgo Latviešu Centrālo komiteju, no Bavārijas apgabala Mainas Frankonijas novada ievēlēja Latvijas bij. kara ministru *Jāni Goldmani* un atv. ģenerāli *Jāni Lavenieku*, no Augšpfalcas novada - Latvijas ārlietu ministrijas bij. darbinieku *Vili Māsēnu*, no Vidusfrankonijas novada - Nacionālās operas direktoru komponistu *Jēkabu Poruku* un Rīgas pilsētas virsinženieri *Nikolaju Kļaviņu*, no Augšbavārijas novada - Bavārijas Latvijas Nacionālās komitejas pr-di prof. Dr. iur. *Arvedu Švābi* un no Švābijas novada - Valsts zemes bankas direktoru un Švābijas Latviešu komitejas (Augsburgā) pr-di mag. iur. *Arturu Tilmani*.

Bavārijas Latviešu padomē, kas darbojas par padomdevēju organu pie Bavārijas LNK, par priekšsēdi ievēlēts atv. ģen. Jānis Lavenieks, par viņa biedru cand. philos. K. Lejasmeijers no Kemptenas latviešiem un par sekretāru Minchenes Loengrīna ielas nometnes latviešu vecākais inž. A. Berkolds.

Legitimācijas dokumentu izdošana latviešu bēgļiem

Daudz Latvijas pilsoņu bēgļu gaitās palikuši ar nepietiekamiem personības dokumentiem. Latviešu komitejām viņi lūdz jaunas personas apliecības - sertifikātus (Certificate of Identity), kas apliecinātu viņu Latvijas pavalstniecību. Šādu sertifikātu izsniegšanā līdz šim nebija noteiktības un vienveidības.

Kam var izsniegt jaunus legitimācijas dokumentus? - Latviešu komiteju personas apliecības - sertifikātus var izsniegt vispirms ikvienam Latvijas pilsonim, kas uzrāda Latvijas pasi. Par to izsniedzamā dokumentā atzīmējams ar ierakstu.

Vācijā un Austrijā atrodas arī daudz Latvijas pilsoņu vai bijušo Latvijas pilsoņu, kam vairs nav Latvijas pases, bet gan vācu iestāžu izsniegtie dokumenti - „Fremdenpass", „Kennkarte", „Rückkehrerausweis" vai „Umsiedlerausweis". Šādu dokumentu uzrādītājiem Latviešu komiteju sertifikāti izsniedzami ar vislielāko apdomu, lai mēs savā vidū neuzņemtu personas, kas sevi deklarējušas par vāciešiem un arī pārgājušas vācietībā, tā saraujot visas saites ar mūsu valsti un tautu, un arī tāpēc, lai mēs nepārkāptu Militārās valdības norādījumus un aizliegumu uzņemt savā vidū vāciešus.

Pēc Minchenes policijas prezīdija paskaidrojuma raksta, „Fremdenpass" - svešinieku pasi Vācijā izdeva katram ārzemniekam, kas atradās Vācijā un kam nebija savas valsts ārzemju pases. Tādas „Fremdenpass" izdotas arī Latvijas pilsoņiem - evakuētiem, civilstrādniekiem un visiem pārējiem, kam bija tikai Latvijas iekšzemes pase. „Fremdenpass" ieraksts par pavalstniecību - „Lettland", „Früheres Lettland", „Ungeklärt" vai „Staatenlos" nenodibināja tiesiskas attiecības pret Vācijas valsti. Šī ieraksta veids bija atkarīgs no pases izdevēja - ierēdņa izpratnes. „Fremdenpass" ir pelēkā vai rozā („Vorläufige Fremdenpass") krāsā, - pēdējā veida dokumentu izdeva personām, par kuŗām ieskatīja, ka tās Vācijā uzturēsies tikai pagaidām, t. i. pa kaŗa laiku. Latvijas pilsonis vai pilsone, kam bija izsniegta šāda „Fremdenpass", nezaudēja savu Latvijas pavalstniecību, lai arī kāds bija ieraksts par viņa vai viņas pavalstniecību. Latviešu komitejas tāpēc var izdot savu sertifikātu „Fremdenpass" uzrādītājiem, pie kam, ja „Fremdenpass" dokumentā nav atzīmes par Latvijas pavalstniecību, jāprasa papildu pierādījumi - vēl citi personību apliecinātāji Latvijas dokumenti.

„Kennkarte" izsniegta personām, kas ieguvušas Vācijas pavalstniecību, ir vācieši vai pēc Vācijas augstākā SS un policijas vadītāja atzinuma bija spējīgas pāriet vācietībā („eindeutschungsfähig"). Šis dokuments ir pelēkā krāsā ar zaļu vai sarkanu svītru (atkarībā no tā, vai saņēmējs ir vācu tautības vai atzīts par spējīgu pāriet vācietībā). Tā saņēmēji jau bija iestājušies Vācijas pavalstniecībā vai arī nodibinājuši ar Vāciju valsti tiesiskas un faktiskas attiecības, ar to zaudējot savu agrāko pavalstniecību. „Kennkarte" uzrādītājām personām Latviešu komitejas tāpēc nevar izsniegt mūsu leģitimācijas dokumentus, jo tās pārtraukušas visus sakarus ar Latvijas valsti.

„Rückkehrerausweis" vai „Umsiedlerausweis" dokumentus izsniedza Vācijas drošības policijas priekšnieks vai drošības policijas iecelotāju centrāle tām personām, kuŗas vācu iestādes atzina par vāciešiem vai par piederīgiem pie vāciešiem, lai arī šādā dokumentā vēl bija ieraksts par agrāko pavalstniecību. Pēc juristu atzinuma, šādu dokumentu saņēmušās personas bija piekritušas savai pāriešanai Vācijas pavalstniecībā („iebirģerēšanai") un atteikušās no savas agrākās tautības un pavalstniecības. Ja šādām personām „Einbürgerungsurkunde" vēl nebija izsniegta, tad tas nenozīmē, ka viņas nav bijušas uzņemtas Vācijas pavalstniecībā, bet gan norāda, ka šis process vēl nav bijis pabeigts. Arī šādas personas tātad pārtraukušas savas saistības ar Latvijas valsti un latviešu tautu. Latviešu komiteju dokumenti tām nav izsniedzami.

Kā rīkoties ar personām, kuŗām nemaz nav personību apliecinātāju dokumentu? - Bavārijas LNK no šādām personām prasa apliecinājumu ar rakstu par dokumentu nozaudēšanu un 2 liecinieku parakstītu apliecinājumu par personālijām un par nepārtrauktu piederību Latvijas pavalstniecībai. Latviešu komiteju izsniedzamā personas apliecībā - sertifikātā vēl īpaši jāatzīmē, ka dokuments izsniegts pēc liecībām, un šis ieraksts jāparaksta abiem liecinie-kiem.

Prasības pret vācu bankām un iestādēm

Pēc Militārās valdības 28. jūl. rīkojuma jāpieteic visas prasības naudā un mantā pret Vācijas bankām un iestādēm. Prasības pieteicamas katrā bankā. Minchenē to var izdarīt valsts bankā *(Reichsbank, Brienner Str. 50 a)*, no pl. 9-12. Turpat saņemamas pieteikumu anketas. - Prasības ieteicams pieteikt nekavējoties. Piesakāma katra prasība pret bij. Vācijas valsti, banku vai iestādi, - arī darba algas prasības.

Aicinājums latviešu komiteju un nometņu vadībai

Starptautiskajam Sarkanajam krustam paziņojot par palīdzības sniegšanai latviešu bēgļiem saņemtiem 100.000 amer. dolariem, Bavārijas LNK lūdz steidzami sastādīt pirmām kārtām vārdiskus bērnu sarakstus ar dzimšanas laika un vietas datiem pēc šādām vecuma grupām (par katru grupu atsevišķi): līdz 1 gadam, līdz 3 g., līdz 6 g., līdz 9 g., līdz 12 g. un līdz 18 g. Saraksti piesūtāmi Bavārijas Latviešu padomes sekretāram inž. A. Berkoldam, *Herzog-Rudolf-Str. 49, München*. Šajā darbā Bavārijas LNK lūdz aktīvi piedalīties arī ikvienu Bavārijas Latviešu padomes locekli, katru savā novadā.

Lūdz 541 latviešu gūstekņa atbrīvošanu

LSK Minchenes pārstāvība 17. sept. 3. amerikāņu armijas štābam Bad-Tēlcā iesniedza sarakstu par 541 zināmu un nezināmu latviešu kaŗa gūstekni un ievainotu kaŗavīru, kas atrodas dažādās gūstekņu nometnēs un kaŗa slimnīcās Bavārijā, lūdzot tos visus atbrīvot vai vismaz pārvest uz vienu kopēju Baltijas gūstekņu nometni. Sarakstā uzrādīti Garmišas slimnīcā atrodošies 72 latviešu kaŗavīri, Bernreitā pie Auerbachas 126, Bad-Aiblingā 29, Cirndorfā pie Fīrtas 6, Regensburgā 23, Ādelsdorfā pie Nīrnbergas 20, Nīrnbergā 42, Dachavā 3, Fīrtā 59, Grāfenvērā pie Auerbachas 54, Veisendorfā 4 un pēc vārda nezināmi latviešu kaŗavīri, kādu Dachavā pašreiz 89 un Bad-Aiblingā 14. Amerikāņu armijas štāba pārstāvji izteicās, ka šo kaŗavīru novietošana vienā nometnē būtu iespējama, bet galīgu lēmumu par to varēs paziņot tikai septembŗa beigās.

Bavārijas latviešu pārstāvji

savā sanāksmē 17. sept. Minchenē saziedoja un nodeva Latvijas Sarkanā krusta pārstāvībai pabalstu pieškiršanai 486 markas.

Politiski vajāto aprūpības birojs

darbojas pie LSK Minchenes pārstāvības *(Herzog-Rudolf-Str. 49, München)*. Birojs reģistrē visus nacionālsociālistu režīmā vajātos latviešus, lai gādātu viņiem naudas pabalstus un izsniegtu drēbes. Lai atškirtu politiski vajātos no personām, kas koncentrācijas nometnēs bija ievietotas kriminālnoziegumu dēļ, birojs uzaicina visus Latvijas pilsoņus, kas politisku iemeslu dēļ bijuši notiesāti un ieslodzīti koncentrācijas nometnēs vai cietumos, pieteikties vistuvākā laikā personīgi vai iesūtīt par sevi zi-

ņas pa pastu. Birojs lūdz iesūtīt arī aprakstus par atseviškām ieslodzījuma vietām, kur atradās mūsu vajātie tautieši, un sniegt zińas par latviešiem, kas kļuvuši nacionālsociālisma režīma upuŕi.

Ev.-lut. baznīcas zińas

Archibīskaps prof. Dr. theol. T. Grīnbergs atrodas Tībingā. - Baznīcas virsvaldes nodaļa angļu okupācijas zonā atrodas Hamburgā *(Kurze Mühren Str.6, Hamburg)*. To vada archibīskapa vietnieks prāv. E. Bergs. Mācītājiem nodaļa izsniedz darba apliecības. Var sańemt arī baznīcas vīnu, oblātas, dziesmu lapiņas un amata zīmogus. Paredzēts izdot saīsinātu dziesmu un lūgšanu grāmatu. Mācītāji aicināti iesūtīt pārskatus par savu līdzšinējo darbību un norēkinus par sańemtajām kollektēm līdz ar norakstiem par kristību, laulību un miršanas gadījumiem. - 29. jūl. Hamburgā prāv. E. Bergs ordinēja mācītāja amatā līdzš. mācītāja pal. Hariju Kušilu, kas tagad darbojas Saules nometnē Gesthachtā. - Detmoldas Latviešu komitejas izglītības nozarē reliģisko aprūpību vada māc. E. Kiploks. Mācītāji un skolotāji pie viņa var dabūt mazo katechismu. Drīzumā būs dabūjama arī dziesmu izlase skolas vajadzībām. Mācītājiem palīdz sazināties starp abām rietumu okupācijas joslām. Latviešu komitejas adrese: *Latvian Committee, Hermannstr. 57, Detmold, Lippe (21))*. Septembrī komiteja sākusi izdot šapirografētu mēnešrakstu reliģiskās dzīves veidošanai „Baznīca un skola", ko rediģē māc. E. Kiploks.

Bavārijā LSK Vīrcburgas nodaļa izdod dziesmu grāmatu ar 42 vecām un pilnīgi jaunām baznīcas dziesmām māc. Valža Mežezera sakārtojumā. Maksa 1 marka. Vajadzīgo eksemplāru skaitu interesenti var pieteikt Bavārijas LNK Latviešu bēgļu birojam: Herzog-Rudolf-Str. 49, München.

Krituši un miruši Latvijas cīnītāji

Bavārijas LNK sańēmusi zińas, ka Latvijā, Mālpils pag. kritis Harijs Dzenītis no Palsmanes Pļavzemniekiem, Vidzemē - Ojārs Rubis no Cēsīm, Poruka ielas 42, Kurzemē, pie Dobeles 1944. g. 24. 12. - Aleksandrs Vilnītis no Nītaures pag., Kurzemē - dižkar. Kārlis Dārznieks no Lizuma, kapr. Kārlis Dzenis no Birzgales, Piebalgā 1944. g. 18. 9. - kar. Jānis Rūnis no Tadaikiem, pie Cesvaines - dižkar. Antons Grābens, Kurzemē - dižkar. Damanis no Rīgas un kapr. Goba no Rīgas (1945. g. 9. 1.). Minchenes Harrasas policijas slimnīcā 1945. g. 5. 5. miruši policijas bataljona kareivji Tarasovs (no Bauskas), Gross (Tadaikiem) un Kramanis (Daugavpils apr.) un artilerists Puss, kas Rīgā bijis mechanikis.

Mūsu literāti

Rakstniece Biruta Senkeviča mīt Hanavas nometnē, kur pārcēlusies arī rakstn. un vēsturniece Angelika Gailīte. Girts Salnais Vīrcburgas centrālā nometnē sarakstījis 3 cēlienu drāmu „Ērglēns" no 1919. g. brīvības cīņām un iesācis romānu „Kāpnes", kuŕa temats ir latviešu ierēdņu dzīve Keguma spēkstacijas celšanas laikā. - Jānis Jaunsudrabiņš dzīvo Verfenas ciemā Detmoldas tuvumā, angļu okupācijas joslā, un raksta „Zaļo grāmatu".

Pēc Zviedrijas latviešu zińām, dzejnieki Jānis Medenis un Vilis Cedriņš ar mākslas dep-ta bij. dir. Edmundu Puksi maija sākumā ceļā no Ventspils uz Gotlandi krituši krievu gūstā.

LATVIEŠI MINCHENĒ

Latviešu teātŕa pirmā izrāde

Minchenē sestdien, 29. sept., pl. 14.30 UNRRA's 108. komandas mītnē - „Deutsches Museum", teātŕa „Lira" zālē. No Ambergas latviešu nometnes ieradušies skatuves mākslinieki izrādīs Rūdolfa Blaumańa skatu lugu „No saldenās pudeles", ko inscenējis K. Veics. Tēlotājos M. Damroze, Ņ. Melnbārde, S. Pence, H. Kope, J. Lejiņš, K. Lagzdiņš, R. Birzgalis, K. Veics un J. Neimanis. Teātŕa administrātors J. Kājiņš, drāmaturgs F. Krusa, skatuves meistars E. Ūdris. Skatuvas dekorātīvo ietērpu darinājuši J. Lejiņš un R. Birzgalis.

— Loengrīnas ielas nometnē 112 latviešu bērnu 18. sept. sāka mācīties Bavārijas LNK noorganizētajā pirmskolā un pamatskolā, ko vada skolas pārz. Arturs Spuriņš un skolotāji Jānis Kalnietis, Hugo Mercs, Aleksandrs Ontužāns, Aug. Pīpe, Art. Richters, Sofija Cīrule, Aleksandra Cīrule, Bronislava Grenkova, Galina Kalna, Milda Loža, Velta Rupnere un Lilija Spuriņa. Skolas telpas koka barakās, kur bērni mācās 2 maiņās. *A. C.*

— Loengrīna ielas nometnes iemitnieki vāc naudu, lai sagādātu sev papildu uzturu - dārzeņus un augļus, jo UNRRA'i tam neesot brīvu līdzekļu. Latviešiem tā tomēr nodos vajadzīgos satiksmes līdzekļus šo mantu pievešanai. Ikviens nometnes iemitnieks, liels vai mazs, dienā sańem caurmērā 400 g maizes (kamēr pēc vācu kartītes Minchenē 80. periodā var sańemt ap 270 g), 40 g sviesta (15), 150 g gaļas (65), 30 g mannas un 30 g makaronu (15), 30 g siera (2,3), 5 g sāls, 5 g kafijas atvietotāja (3,6), 90 g dārzeņu un 200 g kartupeļu (360). Nesańem gan cukuru, jo tā nepietiek arī bērnu putriņu saldināšanai kopvirtuvē. Pēc vācu kartītes Minchenē pieaugušiem papildus nāk vienīgi 125 g biezpiena, nelielas augļu devas un bērniem līdz 6 g. v., kas sańem mazākas maizes un gaļas devas, vēl 250 g cukura un 250 g miltu par visu periodu un $^3/_4$ l pilnpiena dienā.

— UNRRA uzdevusi iekārtot telpas DP studentiem Freimańa kazarmās, 5 km ārpus Minchenes, kur tagad iespējams novietoties arī vairāk simtiem latviešu bēgļu. Uz lekcijām pilsētā studentus turp un atpakaļ vedīs autobusā.

— UNRRA's aprūpē esošām personām Minchenē noorganizētas sporta nodarbes dažādās nozarés piedzīvojušu instruktoru vadībā. Pieteikties UNRRA's 108. komandas mītnē - sporta institūtā, „Deutsches Museum", D istabā.

LATVIEŠI BAVĀRIJĀ

Eichštetē, z-r no Ingolštates,

bij. angļu virsnieku - kaŕa gūstekņu nometnē novietoti 1.400 latviešu bēgļu. Dała mītinās kazarmās, dała barakās, kas ziemas dzīvošanai visai nepiemērotas. Vislielākās raizes eichštetiešiem dara nepietiekamais uzturs, - vēl nav līdzējuši arī vairākkārtēji lūgumi UNRRA'i un citi iesniegumi. Augusta sākumā te bija tikai 280 tautiešu no Sudetijas, bet jau pēc pāris nedēļām še novietoja dału no likvidētās lielās Vildflekenas nometnes - mūsu tautiešus no Tīringijas un Saksijas bēgļu centriem. Par spīti uztura un mītņu trūkumiem ļoti rosīga nometnes kultūrālā dzīve. Ar visām klasēm un pilnu stundu skaitu darbojas ģimnazija Rīgas 3. valsts ģimnazijas dir. Vasil. Baloža vadībā, pamatskola Rīgas pils. 28. pamatskolas pārz. J. Kakiša un bērnu dārzs skol. Lūcijas Vītolas vadībā. Kultūras dału pārzina viens no „Daugavas Vanagu" redaktoriem Kārlis Krūklītis, kam izdevies noorganizēt garīgus un laicīgus koncertus. Tajos piedalās dzied. Emma Kiršteina un Žanis Zentiņš, ērģelniece Ilona Jaunzariņa u. c. Pie eichštetiešiem viesojušies pianiste Biruta Ozoliņa un čellists prof. Alfr. Ozoliņš no tuvējās Ingolštates. Dirig. Jānis Puisēns vada kori un dubultkvartetu. No nelielas grupas izaudzis it kupls deju ansamblis, kuŕam liels zaudējums ir organizētājas un vadītājas - Jelgavas teātŕa plastikas konsultantes Almas Kūmiņas-Ozoliņas aiziešana uz citu nometni. Sporta kopu vada Kurts Stēgers. Uzsāktas vairākas amatnieku darbnīcas, bet trūkst materiālu. - Eichštetes ievēlētās Latviešu komitejas pr-dis ir Valmieras apr. 4. iec. (Rūjienā) miertiesn. Herb. Janieks, locekļi - arlietu ministrijas bij. darbin. Kristaps Štumpfs, Dr. med. Kārlis Apinis, kas vada arī nometnes slimnīcu, tirdzniecības darbin. Jānis Runikis no Liepājas, L.U. kīmijas fak-tes vec. asistents inž.-kīm. Juris Smiltēns, veterinārā dep-ta dir. veterinārārsts Jānis Vācietis un red. K. Krūklītis. UNRRA's vadībā direktora asistents (dzelzceļu darbin. Andr. Valdmanis) un nozaru vadītāju palīgi ir latvieši. E-tes nometnē dzīvo Viļa Olava kundze, brīvmāksl. Olga Vītola, glezn. Rūd. Vītols, L.U. veterinārmedicīnas fak-tes lektors Kārlis Kańeps, vairāki inženieŕi, ārsti un veterinārārsti. Nometnes adrese: *Latvian DP Camp, Jägerkaserne, Eichstätt.*

Arv. Bolšteins

Oksenfurtas apriņķī,

18 km uz d no Vīrcburgas, Mainas ielejā atrodas sena Frankijas vīnkopju pilsētiņa Oksenfurta. Tā kļuvusi par centru apkārtējo ciemu privātos dzīvokļos mītošiem 155 latviešiem. Pirmie no viņu vidus še ieradušies jau pag. rudenī, vēlāk nākuši klāt bēgļi no sapostītās Vīrcburgas un no Tīringijas. Dała tautiešu strādā pie amerikāņiem Gībelštates aerodroma būvvienībās, citi pie amerikāņu garnizona pašā Oksenfurtā. Bagātās Mainas ielejas auglīgais lauksaimniecības apvidus labi ļauj atrisināt pārtikas problēmu: visi latvieši sańem 2.000 kal. devu. Oksenfurtas latviešu komiteju *(Latvian Committee, Gasthaus Storch, Ochsenfurt, Main-Franken)* vada Vecauces māc. Pāvils Kirsons, locekļi Latgales prāvests Arkād. Rumpeters, inž. Kārlis Kalniņš, inž. Kārlis Bikša un skol. Deglis. Jau kopš 6. maija māc. P. Kirsons un Penkules māc. Valdis Mezezers ik pārsvētdienas vada latviešu dievkalpojumus, pēc kam Štorcha viesnīcā kārtējas latviešu sanāksmes. Hopferštates latvieši izdod mašīnrakstā V. Pētersona rediģētu mēnešrakstu „Dzirkstele latviešiem svešumā" (Red. - rūpīgi veidots un gaumīgā māksliniecisku ap-

darē, lai arī tikai 4 eksemplāros). - O. apriņķī mīt vēl Subates māc. Jānis Dzirna, Cēsu lauku dr. ērģelnieks Kārlis Hartmanis, notārs B. Zemgals, inž. Jānis Ruks, inž. Aug. Grundmanis, agr. Valdem. Bērziņš, operdziedone Millere, sūtņa Sējas kundze u. c. Nometnes ir Oksenfurtas pilsētā un Gaukēnigshofenas ciemā. *V. P.*

Skaistajā vēsturiskajā Pasavā

starp Donavu un Innu, „Maierhofkaserne" nometnē dzīvo 174 latvieši līdz ar mazāku skaitu lietuviešu, igauņu un kādu īpašu pareizticīgo grupu. P. apkārtnē privāti mīt ap 200 mūsu tautiešu. Viņus visus pārstāv Latviešu komiteja, kuŗas priekšsēdis inž.-kīm. Art. Jankauskis, pr-ža biedri inž. Jānis Bule un Bruno Čukste, sekretārs vēsturnieks-archīvārs Kārlis Skapars un kasieris Jānis Upīte. Nometnes vadītāja - UNRRA latviešu pienākuma apziņu, disciplīnu un tīrību atmaksā ar jūtamu atbalstu latviešu vajadzībām un kultūrāliem pasākumiem. Nometnes latviešu vecākais Br. Čukste iecelts par visas nometnes vecāko. Latviešu pamatskolai nodotas piemērotas telpas ar skolas soliem. Māca skol. E. Sprice un Elv. Puzule, Angļu valodas kursus vada K. Skapars. Latviešu komiteja radījusi kultūras kopu, kuŗai jāgādā par priekšlasījumiem, koncertiem un citiem sarīkojumiem, jo Pasavā, domājams, būs jāpavada visa gaŗa ziema. Organizē arī šoferu u. c. kursus. Domāts par latviskām vakarēšanām. 2. sept. K. Skalbes piemiņas vakarā klausītājos bija arī UNRRA's vadība, lietuvieši un igauņi. Skalbes darbus lasīja aktrise E. Žiglevice un E. Sprice, spēlēja pianiste Ilze Kudriņa un vijoln. Alfr. Baumanis, dziedāja Dr. A. Baumane. Latviešu nošu trūkuma dēļ tās visas rakstītas pēc atmiņas. Dievkalpojumus ik svētdienas vada Romas katoļu māc. prof. Juris Pudāns un ev.-lut. teologs Birkhāns. - Telpas nometnē labas un piemērotas ziemai, arī uzturs pietiekams, lai arī mazliet vienmuļš. Gimenēm ierādītas atseviškas istabas ar mēbelēm, bet viennieki mitinās pa vairākiem kopā. Te var uzņemt vēl lielāku skaitu tautiešu. Pasavas latviešiem gars mozs, lai arī neatstājas rūpes par nākotni.

Bavārijas Pfalcas

Kaiserslauternas nometnē, franču okupācijas joslas Reinas kreisajā krastā, iespējams uzņemt vēl ap 300 latviešu bēgļu. Dzives apstākļi, kā mūs informē, tur labi telpu un uztura ziņā. Grūtības vienīgi ar iebraukšanas atļaujām, kādēļ vispirms jāsazinās ar Franču misiju Minchenē, Landwehrstr. 9.

Veidenas pilsētā un apkārtnē

ap 800 latviešu. 9. aug. par Latviešu komitejas pr-di ievēlēts ārlietu ministrijas darbin. Vilis Māsēns, par pr-ža biedru Rīgas zv. adv. Jānis Stagers, par sekretāru D. Rudzītis un par locekļiem Edīte Ceple un Teod. Bērziņš. Revīzijas komisijā darbojas māc. Buģis, A. Ozols un J. Līpiņš. Latvieši te sāka organizēties jau 12. jūn., kad ievēlēja savu pirmo komiteju. Tautiešu kolonija no 180 cilvēkiem drīzi pieauga, jo nāca klāt mūsu bēgļi no Čechoslovakijas. Augusta vidū ieradās UNRRA's 310. komanda, kas no 3. sept. pilnīgi uzņēmusies latviešu apgādi un aprūpi. Latviešiem mītot vairākās koka baraku nometnēs un privātos dzīvokļos, UNRRA viņus kopā ar lietuviešiem un igauņiem gatavojas novietot kopējā ziemas nometnē Hammervegā, apm. 3 km no Veidenas, bet no 2 vietām apm. 80 mūsu tautiešu pārvietoti uz lielo ziemas nometni Ambergā. Pašlaik Hammervegas ziemas nometnes ēkas pielāgo latviešu inženieŗu un techniku vadībā. Būs atseviškas istabas ģimenēm, kopvirtuve, ēdamzāle, atseviškas telpas skolu vajadzībām un sarīkojumu zāle. V. pilsētā dzīvojošiem bērniem jau darbojas pamatskola ar 8 skolotājiem un 32 skolēniem, bet Meierhofas nometnē - ģimnazija ar 8 skolotājiem un 22 skolēniem ar pamatskolu, kuŗā 8 skolotāji un 25 skolēni. - Labā sadarbībā ar UNRRA un citām amerikāņu iestādēm labvēlīgi kārtojas kā apgādes, tā arī daudz citi jautājumi. Gandrīz visās vietējās amerikāņu iestādēs - UNRRA's klubā, birojā, noliktavās, telpu izbūves darbu vadībā, Amerikas Sarkanā krustā u. c. strādā mūsu tautieši un tautietes. UNRRA's iekārtotās slimnīcas vadība uzticēta V. Māsēnam. Arī medicīniskais un saimnieciskais slimnīcas personāls vai vienīgi latviešu. - 9. sept. bija pirmais latviešu dziesmu un mūzikas vakars, piedaloties māksliniekiem no Veidenas un Ambergas tautiešu vidus. Tas seviški patika amerikāņu viesiem. Dziedāja L. Dobrovolska, spēlēja pianists V. Dobrovolskis un vijoln. E. Kernožickis un dejoja Meierhofas nometnes jauniešu ansamblis. Neizpalika arī kopējas dejas līdz pl. 5 rītā (ar īpašu amerikāņu komandanta atļauju). 30. sept. V. baznīcā būs latviešu garīgs koncerts, 6. okt. Latviešu teātŗa viesizrāde „No saldenās pudeles". Komitejas adrese: *Latvian Committee, Cafehaus Füssl, Asylstr. 10, Weiden.* *Teod. Bērziņš*

PĀRĒJĀ VĀCIJĀ

Gētingenas latviešu nometnē

uzņems ap 60 studentu-šu, kas nodomājuši studēt G-nas universitātē. Septembŗa pirmajā pusē te jau bija ieradušies 30 studentu, visvairāk no Latgales. Uzņemšanas jautājums universitātē tad vēl nebija nokārtots, jo augstskolas darba atsākšanu kavē telpu trūkums. *Ed. Šturms*

. . . UN CITUR

Mūsu zemi gaida gŗūta ziema

Pašas pēdējās no Latvijas saņemtās ziņas vēstī, ka dzīve tur, īpaši Kurzemē, latviešiem kļūst ar katru dienu gŗūtāka un neciešamāka, - savā 40. n-rā 25. aug. raksta Zviedrijā iznākošais latviešu laikraksts „Latvju Vārds". Iedzīvotāju skaits pagastos visai sarucis, sastāvs ļoti raibs. Latviešu palicis maz, toties daudz krievu bēgļu un karavīru. Izpildkomitejas komplektējas no ļoti dažādu šķiru ļaudīm, tur ir gan vietējie komūnisti, gan krievi, gan no citiem pagastiem saklīdušie. Gandrīz katrā izpildkomitejā ir arī kāds sarkanarmietis vai čekists. Retāk redz arī miličus. Tomēr komitejas nespēj kaut cik sekmīgi kārtot pagasta dzīvi un lielākā daļā ir stipri pasīvas. Galvenā noteikšana ir militārām vai dažādām citām speciālām vienībām, kas atrodas gandrīz katrā pagastā un pat mājā. Bez tam bieži parādās ceļojošas čekas vienības, kas savus uzdevumus veic pilnīgi neatkarīgi no pārējiem.

Mežu un māju pārmeklēšana, kas iesākās jau pavasarī pēc Kurzemes kapitulācijas, turpinās arī tagad. Kurzemē padomju kaŗaspēka vēl daudz, bet t. s. tīrīšanas akcijas izdara speciālas šim nolūkam apmācītas vienības. Mežos slēpjas ne tikai latvieši, bet arī daudz krievu kaŗavīru, kas atsakās atgriezties mājās. Aizved ne tikai tos, ko notver mežu tīrīšanā, bet pañem cilvēkus arī vienkārši no lauka vai salasa uz ceļiem. Aiztur un aizved nezināmā virzienā visus vīriešus no 18-50 g. vecumam, dažreiz pat līdz 60 g. vecus, retāk sievietes. Atpakaļ kāds no tiem atgriežas tikai retos gadījumos. Mājās palikušie dažreiz saņēmuši no pazudušajiem arī vēstules, tās rakstītas no Krievijas tālākiem apgabaliem vai Sibirijas.

Reizē ar cilvēku keršanām un vajāšanām notiek arī mantu rekvizīcijas vai vienkārši laupīšanas. Nav no svara, vai saimniecība ir liela vai maza, kur ierodas krievu vienības, liktenis visiem vienāds. Daudz lauku mājās nav vairs neviena cilvēka, un tās pilnīgi izlaupītas. Zemes dalīšanu bolševiki mēģināja izdarīt arī šoreiz, bet pa lielākai daļai nav cilvēku, kas šo zemi ņemtu. Daudz saimniecībās cilvēku trūkuma dēļ lauki stāv neapkopti, raža nenovākta. Nākamā ziema Latvijai būs ļoti, ļoti smaga.

— Ērika Ādamsona „Pasaka par koklētāju" izrādīta „Ainā", leļļu teātrī. Deju konsultants Arvīds Bērziņš, dekorātors Girts Vilks, mūzika Marģeŗa Zariņa. - Baltijas republiku spartakiāde notika Tallinā no 26.-30. aug. Latviju basketbolā pārstāvēja Krauklis, Graudiņš, Ailis, Ozols, Silakalns. Rīgā tajā pašā laikā notika Vissavienības meistarsacīkstes basketbolā. Latviju reprezentēja Saulītis, Fogelis, Lejnieks, Kalniņš, Hermanis (pēdējie 3 ir liepājnieki).

Francijā

mūsu pēdējos nacionālos svētkus 1944. g. 18. novembrī Parīzē pieminējis viens vienīgs laikraksts: angļu un franču valodā iespiestais Exangeloset Paris-New York. Latvijai veltītā rakstā „Long live Latvia" ievadnieks, starp citu, saka: „Jūs, ievainotās un asiņojošās tautas, palūkojaties līdzcietīgi starp dūmiem un liesmām un palīdziet šai drosmīgajai mazajai republikai, kas kopš savas atbrīvošanas līdz 1940. g. arvien pati vadījusi savu valsts kuģi, nenodarot nevienam nekā ļauna". Tai pašā laikrakstā kāds cits raksts veltīts patvēruma tiesībām un beidzas šādi: „Šodienas naids pagaisīs gadsimtos, bet kauns par patvēruma tiesību augstā tikuma un skaistuma izdeldēšanu paliks mūžam." - Cēla valoda, droša balss! Un zinātkāri tu meklē autora un laikraksta vadītāja vārdus, lai konstatētu, ka rakstītājs ir pazīstamais īpatnis, prātnieks, mākslinieks un „pēdējais individuālists" - amerikānis Raimonds Dunkāns, slavenās Aizidoras Dunkānas brālis (tagad jau 70 g. v.), un redaktrise - latviete Aija Bertrāna, kas jau 1911. g. kopā ar Elzu Stērsti un Mildu Grīnmani bija ieradusies Parīzē, lai Sorbonnā studētu literātūru un mākslas vēsturi. Aija Bertrāna tagad atlicina laiku arī Straumēnu tulkošanai franču valodā. Drīzumā

drīkstēs bijīgi turēt rokās šo pirmo Virzas grāmatu franču valodā, pirmo pēc tik daudziem franču dzejnieku darbu tulkojumiem, ko Edvarts Virza sniedzis latviski.

Savienotās Valstīs

par latviešu bēgļu bēdīgo stāvokli Vācijā informē „Latvian Information Bulletin". Tas atzīmē, ka jau jūnijā mūsu sūtnis Šveicē Jūlijs Feldmanis mūsu sūtniecībai Vašingtonā telegrafējis: „Kaŗam izbeidzoties, latviešu stāvoklis Eiropā, seviški Vācijā, katastrofāli pasliktinājies kā tiesiskā, tā pārtikas ziņā. Bavārijā tūkstoši latviešu bēgļu mitinās mežos. Vietējai Sabiedroto pārvaldei trūkstot vadītāju noteikumu. Pārtikas piegāde nekārtīga. Vācieši paši savā zemē kaut kā iztiek, arī neitrālu zemju pilsoņi gūst aizstāvību no savām valdībām. Latviešu bēgļu vidū daudz slimu, un mirstība liela. Nepieciešama steidzama palīdzība." To pašu apstiprina Starptautiskā Sarkanā krusta galvenā valde Ženēvā ar 18. jūl. telegrammu SSK delegācijai Savienotās Valstīs: „Baltijas valstu pilsoņu stāvoklis Vācijā patlaban seviški grūts. Lūdzam informēt, vai Amerikā pašreiz ir kādas Baltijas pilsoņu palīdzības organizācijas, kas vēlētos noorganizēt plašu palīdzību."

„*Latvian Relief Incorporation*", kuŗas adrese ir: *92, Liberty Street, New York, N.Y., U.S.A.*, uzaicinājusi tautiešus vākt ziedojumus latviešu palīdzībai. Šī adrese izmantojama piederīgo meklēšanai Amerikā, jo organizācijai „Latvian Relief Incorporation" ir tiešs kontakts ar visām Amerikas latviešu biedrībām, - tā arī labprāt uzņemas vidutājību.

Mūsu tautieši Amerikā nodibinājuši Amerikas latviešu federāciju par neatkarīgo Latviju (American Latvian Federation for the Independence of Latvia), - tās pr-ks ir Andrejs Stebels. Amerikas Sarkanajā krustā nodibinājusies Latviešu komiteja, kuŗas pr-ks ir R. Hermansons. Tajā pat laikā Savienotās Valstīs darbojas arī kāda latviešu komūnistu organizācija „American Relief for Latvians", kas tās savāktos līdzekļus nodod padomju kaŗa palīdzībai.

Mēnešraksts „Drauga Vēsts", kas K. Purgaļa vadībā Savienotās Valstīs iznāk jau 4. gadu, apliecina: „Ticam Atlantijas chartas un prezidenta Rūzvelta 4 brīvībām, kuŗu reālizēšana dzīvē atdāvinātu arī latvju tautai zaudēto brīvību."

Amerikas bīskapi katoļu nacionālās labklājības konferencē prasīja starptautiskus pamatlikumus, kas aizstāvētu tautas pret tiranniju. Pieminot Baltijas valstis un „bīstamo klusumu", kas par tām valdot trīs lielvalstīs, konferencē teikts: „Mēs ceram, ka, pieņemot galīgo mieru līgumu, netiks protokolēts viens, proti, ka mūsu tauta attaisnojusi šo miermīlīgo tautu nodošanu verdzībā."

Tirolē

— franču okupācijas joslā un Innsbrukā, tās lielākā pilsētā, patvērumu atraduši ap 500 latviešu. Pašā Innsbrukā un tas tuvākā apkārtnē dzīvo ap 270, visi savrup, bet Landekas un Kufšteinas nometnē ap 200. Pārtikas devas pēdējā laikā paaugstinātas no 1.050 uz apm. 1.300 kalorijām dienā. Tagadējam 4 nedēļu periodam tās izziņotas: 8 kg maizes, 800 g gaļas, 500 g sviesta, ap 250 g siera, 500 g cukura. Tautiešiem lielas raizes sagādā tuvējā ziema, jo trūkst kuriņāmā un piemērotu dzīvokļu. - Par latviešu bēgļu sabiedriskās dzīves centru Tirolē kļuvusi Innsbruka, kur atrodas Tiroles Latviešu komiteja *(Latvian Committee, Salurner Str. 5, Innsbruck, Austria)*. Tā nupat pārvēlēta: pr-dis inž. A. Kalpiņš, locekļi rakstn. Valdem. Kārkliņš un žurn. Pauls Zariņš. Komitejā ievēlēti arī Landekas un Kufšteinas nometņu latviešu pārstāvji. - Kufšteinas nometnē dzīvo glezn. Jānis Cielavs, Solbadā-Hallē grafikis Alfrēds Švedrevics. Maija sākumā Tirolē traģiskā nāvē miris glezn. Jānis Apinis ar sievu Eiženiju.

P. Zariņš

Zviedrijā

abi latviešu laikraksti - „Latvju Vārds", kas dēvējas par pirmo latviešu laikrakstu Zviedrijā (redakcijas kollēģijā prof. Kārlis Straubergs, Jānis Andrups un mag. oec. Art. Mikelsons), un „Latvju Ziņas" tagad iznāk 2 reizes nedēlā. „Latvju Vārda" redakcija un galv. kantoris: Mälarhöjden, Klubbacken 39, IV, Stockholm, bet pilsētas kantoris: Sveavägen 70, II, Stockholm, Sverige.

Kā tas notika? (2.)

Ārlietu ministrs Munters ministru kabinetā nenāca ar plašākiem ziņojumiem, tomēr vienmēr norādīja uz stāvokļa nopietnību. Munters labi pārzināja ārpolitikas technisko pusi, bet daudzi viņa pareģojumi nepiepildījās. Viņš arī necieta, ja tā resora darbībā pieliek roku kāds cits. Ziņojumos ministru kabinetam viņš bija ļoti atturīgs un pašas svarīgākās lietas ziņoja vienīgi prezidentam, paskaidrodams, ka esot lietas, kuŗas nekādos apstākļos nedrīkstot kļūt zināmas sabiedrībai. Uzticot tās ministru kabinetam, neesot izslēgta varbūtība, ka tās nāk zināmas atklātībai un ar to varot rasties nepārvaramas grūtības. Debatēs ministru kabinetā Munters aizstāvēja viedokli, ka mums jāizvairās no katras kombinācijas, kuŗa varētu radīt otrā pusē šaubas par mūsu garīgo vēlēšanos ieturēt patiesu neitrālitāti. Tas bija arī visu valdības locekļu uzskats.

Bet ja nu tas nelīdzētu? Vācija bija investējusi kaŗam pārāk daudz līdzekļu un enerģijas, lai to neizlietotu. Hitlers bija kā velosipedists, - ja nemin, tad krīt. Nācis pie varas demagoģijas ceļā, tas varēja noturēties pie varas vienīgi tik ilgi, cik ilgi tas baŗoja savu tautu ar jauniem sasniegumiem. No „Mein Kampf" varēja spriest, ka Vācija izšķīrusies par ekspansiju uz austrumiem. Līdz ar to kaŗa gaitā viena vai otra puse varēja nerēķināties ar mūsu neitrālitāti un iet mums pāri. Mēs pieņēmām, ka varēsim aizstāvēties, jo mums bija aizstāvēšanās griba. Mēs arī nebūtu bezspēcīgi, jo Latvija, Lietuva un Igaunija, kopēji cīnoties, varēja uzstādīt 600-800.000 vīru lielu armiju. Tas būtu militārs faktors, ar kuŗu jārēķinās. Nemēģinot pieslieties kādai īpatai kombinācijai, mēs rūpīgi apsvērām iespējas, kā pasargāt savu neatkarību ar ieročiem rokās. - Raksturīga toreiz bija Baltijas vāciešu nostāja. Viņu izturēšanās dažbrīd bija tīri provokātoriska. Tās vācu organizācijas, kas pieslējās nacionālsociālismam, kaut gan nesa citus nosaukumus, atklāti ignorēja mūsu izdotos likumus. Arvien neatlaidīgāks un asāks kļuva vācu preses toņis, arvien biešāk skanēja daudzie apgalvojumi, ka vācieši atnesuši Baltijas zemēm kultūru, ko nepateicīgie vietējie iedzīvotāji vairs nepavisam negrībot atzīt. Vācu sūtniecība protestēja kā par laikrakstiem, tā par atseviškiem latviešu žurnālistiem. Tāpat kā citās valstīs, kuŗās dzīvoja vācu minoritāte, arī pie mums radās nelegāla nacionālsociālistu kustība. Tā figūrēja ar nosaukumu „Bewegung" un tās vadītāji bija 2 jauni nacionālsociālisti - Dr. Krēgers Rīgā un Dr. Šlaus Jelgavā, kas jau toreiz strādāja „SD" uzdevumā. Abus divus mūsu iestādes savā laikā apcietināja un kā valstij kaitīgus elementus izraidīja no Latvijas. Šīs organizācijas uzdevumos, kā vēlāk noskaidrojās policijas izmeklēšanā, bija ne tikai nacionālsociālisma propaganda vāciešu vidū, bet arī rūpīga sekošana latviešu darbiniekiem, kuŗi jau bija „sakārtoti" kartotēkā. Protams, arī par daudz citām lietām šī organizācija sūtīja attiecīgām vācu iestādēm savus ziņojumus.

Hitlera uzticības personai - ārlietu ministram Ribentropam dodoties savā vēsturiskajā braucienā uz Maskavu, radās Maskavas vienošanās, kas pēc Polijas sakaušanas Vāciju atbrīvoja no draudiem austrumos. Mums, Baltijas valstīm, šim Maskavas nolīgumam bija vēl sava īpaša nozīme. Nolīgums pēc savas būtības bija 2 lielvalstu savstarpējo politisko un militāro kombināciju izlīdzinājums, un, kā vēsturē bieži piedzīvots, uz mazo tautu dzīves tiesību rēķina. Ka Vācija jau tūlīt pēc Maskavas vienošanās vairs nerēķinājās ar Baltijas valstu pastāvēšanu, liecināja ļoti steidzīga vācu tautības iedzīvotāju izvākšana, lai it kā savāktu vienkopus dažādās zemēs izklaidētos vāciešus. Šī rūgtā patiesība nepārprotami apstiprinājās nedaudz vēlāk. Kad Latvijas ārlietu ministrs V. Munters Maskavā parakstīja atbalsta punktu līgumu, Stalins pats viņam paskaidroja: Ribentrops esot izteicies, ka Vācijai nebūtu nekādu iebildumu, ja Krievija nekavējoties okupētu visu Igauniju un Latviju līdz Daugavai. - Tas nenozīmē, ka Ribentrops būtu vēlējies dot Lietuvai un Latvijas dienviddaļai iespēju turpināt savu neatkarīgo dzīvi, bet gan Vācijas vēlēšanos iegūt Daugavu par atbalstu savas armijas kreisajam spārnam uzbrukumā, kam pēc Polijas sakaušanas, saskaņā ar sen izstrādātu plānu, vajadzēja vērsties pret austrumiem. Ka Ribentrops ir klusībā cerējis iegūt Vācijai par izejas poziciju Kurzemi un Lietuvu, liecina arī fakts, ka no Lietuvas vācu tautības pilsoņus neizvāca.

Maskava savukārt šo jautājumu apsvēra tikpat reāli. Pieprasot Baltijas valstīs tikai bazes, tā izrādīja pret tām lielu „iecietību". Stalins pat gāja tālāk un kādā sarunā ar Latvijas ārlietu ministru deva savu bolševika goda vārdu, ka Krievijai neesot nekādu citu interešu Baltijas telpā, kā vienīgi, ierīkojot atbalsta punktus, nodrošināt savas intereses Baltijas jūŗā. Šie atbalsta punkti nekādā ziņā nenozīmējot Baltijas valstu suverēnitātes ierobežošanu, pat ne aizkaršanu, un mums būšot iespēja pārliecināties, ka Krievija pratīšot respektēt Baltijas tautu nacionālās tradicijas

un Baltijas valstu iekšējo dzīvi. Krievu atturība pret Ribentropa ieteikumu okupēt Igauniju un Latviju līdz Daugavai, kā vēlāk izrādījās, nenozīmēja Krievijas patieso vēlēšanos respektēt Baltijas tautu tiesības, bet tanī slēpās nolūks - nogaidīt izdevīgu brīdi, lai paņemtu visu Baltijas telpu arī uz dienvidiem no Daugavas, kas savukārt nodrošinātu krieviem ērtas izejpozicijas eventuālam karam pret Vāciju. Tagad vairs nevienam nav noslēpums, ka Maskavas līgumu abas puses neuzskaitīja par 2 valstu draudzības līgumu miera uzturēšanai, bet gan par līdzekli laika iegūšanai vajadzīgo sagatavošanās darbu veikšanai, lai pēc tam izvēlētos īsto mirkli, kad, neievērojot noligumu, varētu uzbrukt otrai pusei.

1939. g. sākumā pusoficiālās sarunās no vācus puses Latvijai bija ieteikts ciešāk saistīties ar Vāciju. Vācija tādā gadījumā būtu ieinteresēta par Latvijas likteni un, varbūt, tad uzņemtos zināmus pienākumus aizsargāt Latviju pret kādas trešās valsts eventuālu uzbrukumu. Tā kā šis piedāvājums ietvēra sevī arī pilnīgu Latvijas saimniecisku un politisku pakļaušanu Vācijai, Latvijas valdība šo jautājumu neapsprieda. Turpretim, kad Vācija ar plašu žestu 1939. g. jūnijā piedāvāja visām Baltijas jūras valstīm noslēgt neuzbrukšanas līgumu, Latvija to parakstīja.

Latvijas ārpolitika bija celta nevis uz kollektīviem savstarpējas palīdzības līgumiem, bet uz Tautu Savienības autoritāti. Tautu Savienības autoritāte balstījās uz lielajām rietumu valstīm, galvenām kārtām Angliju un Franciju. Tāpēc Latvijas ārlietu ministrs jau 2 gadus agrāk Latvijas valdības uzdevumā devās braucienā uz Zviedriju, kā tuvāko aizjūras kaimiņu, un Angliju, lai nofundētu britu imperijas galvaspilsētā Latvijas valsts ārpolitikas pamatlīnijas, kas kopš Latvijas valsts nodibināšanas bija palikušas negrozīgas, Munters pārveda apliecinājumu, ka neviens neapšauba mazo valstu, to starpā arī Baltijas valstu, tiesības uz savu neatkarību.

Baltijas valstu politiskiem darbiniekiem, sākot ar kara pirmajām dienām, nebija ne mazāko ilūziju par to draudzīgo nelaimi, kas mūs sagaida. Bija vienīgi neskaidrs, kad un kādā formā šī traģēdija sāksies. Karam sākoties, Tautu Savienība - tas balsts, pie kura mazās valstis, to vidū arī Latvija, bija saistījušas savas neatkaribas uzturēšanu, bija sabrucis. Mēs atradāmies starp 2 lielvalstīm, kuŗu imperiālistiskā ekspansija bija sasniegusi aktivitāti, kam Eiropā nebija līdzīgas kopš Napoleona laikiem. Viens no mūsu kaimiņiem - Vācija slimoja ar kontinentālu, bet austrumu kaimiņš ar globālu ekspansiju. Atbalstpunktu ierīkošana bija Baltijas valstu traģēdijas ievads. *A. B.*

(Lībekas „Informācija" 8. un 9.)

— Redakcijas piezīme: Šī raksta autors ir viens no Latvijas pēdējā ministru kabineta locekliem.

ĀRLIETAS

(Pēc „The Stars and Stripes")

Pareģo Stalina atkāpšanos

Parīzes laikraksts „Paris Presse" sakās zināms, ka Stalins aiziešot no jebkuŗas politiskas aktivitātes neveselības dēļ. Viņam esot aknu kaite un vispārējais kermeņa pagurums. Neveselība to kavējusi arī laikā ierasties Potsdamas konferencē.

— „UP" ziņo, ka Savienotās Valstis katēgoriski noraidījušas Padomju Savienības 600 milj. dolaru reparāciju prasības no Italijas. Savienoto Valstu ārlietu ministrs Džemss Birness 5 lielvalstu ārlietu ministru padomei Londonā norādījis, ka Savienotās Valstis nepiekritīs nevienam lēmumam, kas runātu par UNRRA's līdzekļu izspiešanu no Italijas it kā reparāciju veidā, jo Sav. Valstis sagādā piecas sestdaļas no visiem UNRRA's fondiem.

— 5 lielvalstu ārlietu ministru padomes darbs var ilgt 2 gadus, raksta „New York Times". Tās darbu tad turpinās Vienoto Nāciju padome. Londonas „Daily Herald" ziņo, ka Vienoto Nāciju pirmā kārtējā pilnsapulce notikšot Londonā decembŗa beigās vai janvārī, kad ievēlēs Drošības padomi un Saimniecisko un sociālo padomi. Abas padomes līdz ar Vienoto Nāciju sekretariātu sāksot darboties tūlīt pēc pilnsapulces.

Karola Dāle

Dzimtā pusē

Košs sapnis nakti rādījās:
Bij lemts būt dzimtā pusē,
Kur dievezeri klusē.

Ar zemi debess saistījās,
Es maigā miglā bridu,
Līdz lēni cēlos lidu . . .

Trīs zvaigznes celā laistījās
Kā Dieva acis spodras,
Kā latvju sirdis modras.

Man birzs un plava rādījās,
Un briedā rudzu druva,
Kā dvēsele tik tuva . . .

Tad kritu es uz vaiga
Un zemei lāvos maiga.

Kārlis Dzilleja

Trimdiniekam

Trimdā ja devies tu esi,
Pametot dzimteni savu, —
Atteikties proti arvien,
Ziedoties citiem vienmēr.

Atteikties proti no visa,
Neprasot sev vairs nenieka:
Atstājis esi jau daudz,
Atstāt vēl vairāk tev būs!

Vienu tik paturi mūžam,
Nepamet, kurp lai tev gaitas:
Tautu, no kurienes nāci,
Tautu, ar kuŗu tev ceļs!

Techniskas klūdas dēļ

„BLV" 6. n-rā A. Švābes sonetam *Bērna rīts* notrūkušas 2 pēdējās rindas:

„Kad zeme asinīs līdz celiem slīkst,
Tad tikai Dievs un bērns vēl smaidīt drīkst."

„BLV" redakcija steidzami meklē latviešu mašīnburtlici, kas strādā uz linotipa, veiklu mašinrakstītāju - latviešu pareizrakstības pratēju, sekretāri - mašīnrakstītāju (vēlamas angļu valodas zināšanas) un korrektrisi-filoloģi. Pieteikties personīgi pie galv. redaktora.

Pērk vai īrē jaunu (arī labi uzturētu) rakstāmmašīnu ar latviešu alfabētu. Tāpat pērk 13 vai 16 mm rakstāmmašīnas lentes.

Mūsu abonentiem: pirmais „BLV" abonements ir par septembri un oktobri. Nākamiem 2 mēnešiem tas jāatjauno vēlākais līdz 1. oktobrim.

Normālai pasta darbībai Bavārijā atjaunojoties, visi manuskripti ar redakcijai domātu korespondenci, pasta naudas pārvedumi ar ziedojumiem „BLV" abonēšanai un citām summām redakcijai līdz ar vēstulēm galv. redaktoram sūtāmi vienīgi uz vārda pēc adreses: Viktors Baltkājis, Waxensteinstr. 49, München 25, Oberbayern (13b). - *Nekādā ziņā nedrīkst sūtīt naudu vēstulēs, arī ierakstītās nē. Lai sūtījumi pienāktu ātrāk, ieteicams izlietot ekspressūtījumu iespējas (Eilzustellung).*

Izdevējs: Bavārijas LNK informācijas birojs.

Galvenais redaktors: Viktors Baltkājis.

Publisher: Information Bureau of the Latvian National Committee in Bavaria.

Editor-in-Chief: Viktors Baltkājis.

„Bavārijas Latviešu Vēstneša"

atsevišķi eksemplāri un izlikšanai latviešu komiteju mītnēs un latviešu bēglu nometnēs dabūjami pret ziedojumiem redakcijas izdevumu segšanai redakcijā, Latvijas Nacionālās komitejas mītnē Minchenē, Herzog-Rudolf-Str. 49. Turpat adresējama ar mūsu gadījuma pastu sūtāma — „Bavārijas Latviešu Vēstnesim" domāta korespondence un informācija. Līdzstrādniekus lūdz pieteikties, iesūtot manuskriptus par sava apgabala, novada, nometnes vai pilsētas latviešu bēglu dzīvi. Citur Vācijā iznākošo latviešu izdevumu redakcijas lūgtas regulāri piesūtit apmaiņas eksemplārus (2).

Dodot iespēju latviešu bēgļiem Bavārijā un arī visā pārējā Vācijā un Austrijā nodrošināties ar „Bavārijas Latviešu Vēstneša" numuriem, atklāta abonementa pieņemšana. Latviešu komitejām un latviešu nometņu vadībai jāpaziņo redakcijai, cik komitejā reģistrēto vai nometnē dzīvojošo tauticšu vēlas laikrakstu abonēt. Pieteikto eksemplāru skaitu tad paredzēs arī uz priekšu, lai pēc iznākšanas ar mūsu gadījuma pastu tos varētu nosūtīt abonentu pieteicējai komitejai vai nometnei. Abonementu pieņem ik uz divi mēnešiem pret katra abonenta labprātīgu ziedojumu, no piecām vācu markām sākot. Ziedojumu kopsumma piesūtāma reizē ar abonentu skaita pieteikumu. Abonements atjaunojams vismaz mēnesi pirms iepriekšējā abonementa izbeigšanās. Par laikraksta savlaicīgu nesaņemšanu vai abonementa pārtraukšanu technisku iemeslu dēļ redakcija atbildību nevar uzņemties.